

Ελληνική Γλώσσα (Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία)

Β΄ Τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου

Κείμενο 1

Καμία πατρίδα για την τρίτη ηλικία

Το κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το άρθρο της Δήμητρας Αθανασοπούλου, που δημοσιεύτηκε στις 18.04.2020 στην «Εφημερίδα των Συντακτών».

Στην «Μπαλάντα του Ναραγιάμα», μια 70χρονη ανεβαίνει στην κορυφή ενός βουνού για να ξεψυχήσει, με απώτερο στόχο ο θάνατός της να επιτρέψει την επιβίωση ενός νεότερου και πιο παραγωγικού μέλους της κοινότητας. Η ταινία του Σοχέι Ιμαμούρα αναφέρεται σε μια παλαιά ιαπωνική πρακτική που έχει τις ρίζες της σε περιόδους ξηρασίας και λιμού και επέβαλε μια «εθελούσια διακοπή τού εγώ» των γηραιών και εξασθενημένων ατόμων προς όφελος των νέων.

Ο όρος Ubasute –«εγκατάλειψη ενός ηλικιωμένου»– αποδίδει σήμερα τη σύγχρονη όψη της εθιμοτυπικής αυτής πρακτικής, η οποία επανέρχεται στο προσκήνιο με κάθε νέα φυσική καταστροφή ή έκτακτη κρίση. Η αφήγηση, ωστόσο, που νομιμοποιεί την απομάκρυνση και την εξόντωση του «περιττού Άλλου» δεν αφορά μονάχα τη μακρινή Ανατολή, αλλά και τις γειτονιές της Ευρώπης. Κι όμως, οι ηλικιωμένοι στη σύγχρονη εποχή θα έπρεπε να βιώνουν την «κορύφωση της ύπαρξής τους». Τα γηρατειά θα έπρεπε να εκλαμβάνονται ως επίγευση μιας ζωής γεμάτης και όχι ως ασθένεια. Έτσι, τα σημάδια του γήρατος δεν θα αντιμετωπίζονταν ως μειονεξίες που καθιστούν τους ανθρώπους αδύναμους και εξαρτώμενους. Ως γνωστόν, η παγίωση των διακρίσεων σε βάρος μιας ομάδας επιτυγχάνεται σε ένα πρώτο επίπεδο χάρη στον ρόλο της γλώσσας. Ο χώρος που καταλαμβάνουν τα «πολυκαιρισμένα σώματα-καταναλωτές συντάξεων» στο λεκτικό πεδίο είναι ένας χώρος επιφορτισμένος με ενοχή, κόπωση και σιωπή.

Πόσο είναι εφικτό να μην εγκλωβιζόμαστε στον κυρίαρχο λόγο που επενεργεί στην ταυτότητα των ηλικιωμένων ατόμων νομιμοποιώντας τον εξοστρακισμό τους; Ποιοι θα είναι οι «αυριανοί γέροντες», τα νέα σώματα που θα εξοστρακιστούν; Μπορούμε, άραγε, να κοιτάξουμε πέρα από τη βιολογική όψη και να δούμε τα πρόσωπα των ηλικιωμένων πίσω από τα στερεότυπα; Πώς μπορεί η ζωή ενός πληθυσμού να εκπέσει από την κατηγορία του ανθρώπινου και να μην είναι πια (η ζωή του) άξια οδύνης; Το ερώτημα είχε θέσει η Judith Butler στο κείμενο «Βία, Πένθος, Πολιτική» σε σχέση με το πώς κάποιες αφηγήσεις νομιμοποιούν τον διαχωρισμό εκείνων που πρέπει να ζήσουν από εκείνους που μπορούμε να αφήσουμε να πεθάνουν.

Είναι περισσότερο από αναγκαία, λοιπόν, μια πολιτιστική μετατόπιση στον τρόπο που βλέπουμε την τρίτη ηλικία. Τα πρόσωπα των ανθρώπων θα πρέπει να ξεχωρίζουν πέρα από τη βιολογική όψη, πέρα από τις κοινωνικές κατασκευές. Για να επιτευχθεί μια νέα συγκρότηση ταυτότητας των ηλικιωμένων, που δεν θα ταυτίζεται με την «αποσύνθεση» ή το «κοινωνικό βάρος». Για να υπάρξουν πολλές πατρίδες για την τρίτη ηλικία. Με δεδομένο, πάντα, πως το «ανθρώπινο είναι» εξακολουθεί να εμποτίζεται μέσα στον χρόνο, καταδικασμένο ή ευλογημένο να βιώνει την επίδραση των «καιρών» πάνω του.

Κείμενο 2

Το καλοκαίρι πριν από το σκοτάδι (απόσπασμα)

Το ακόλουθο απόσπασμα αντλήθηκε από το βιβλίο της βραβευμένης με Νόμπελ Βρετανίδας συγγραφέα Ντόρις Λέσινγκ «Το καλοκαίρι πριν από το σκοτάδι» (εκδ. Καστανιώτη, 1990).

Καμιά φορά, αν είσαι τυχερός, περνάς μια φάση, ένα στάδιο έντονο. Κι εκείνο το καλοκαίρι η Κέιτ επρόκειτο να περάσει ένα τέτοιο σύντομο, έντονο και πυρετικό διάστημα.

Τι εμπειρίες θα δοκίμαζε; Τίποτα το ιδιαίτερο πέρα από το ότι απλώς γερνούσε: η διαδοχή και η επανάληψη της διαδικασίας της ωρίμασης. Είναι κάτι που συμβαίνει σε όλους, φυσικά – *Αχ, ο δύστυχος εγώ, πώς πέρασαν τα χρόνια! Η ζωή σε προσπερνά πριν το καταλάβεις... Η ωριμότητα είναι το παν.* Και τα λοιπά. Αλλά στην περίπτωση της Κέιτ δε θα ήταν μια διαδικασία που κρατά κάνα δυο δεκαετίες και περνά απαρατήρητη, μ' εξαίρεση τις απεγνωσμένες προσπάθειες να συγκρατήσει το ρεύμα – βάψιμο μαλλιών, προσοχή να μην πάρει βάρος, προσαρμογή στη μόδα με σύνεση, ώστε να είναι κομψή αλλά να μην μπεμπεκίζει. Τα γηρατειά για όλους σχεδόν, εκτός από κείνους που τους χτυπά κάποια τραγωδία, που χάνουν το έδαφος κάτω από τα πόδια τους, που πλημμυρίζει η πόλη τους, που σκοτώνονται τα παιδιά τους σε βομβαρδισμό και ραγίζει η καρδιά τους και χάνουν κάθε ενδιαφέρον για τη ζωή – τα γηρατειά λοιπόν είναι θέμα χρόνου. Είσαι νέος κι ύστερα γίνεσαι μεσόκοπος, αλλά είναι δύσκολο να εντοπίσεις τη στιγμή της μετάβασης από το ένα στάδιο στο επόμενο. Μετά γερνάς, αλλά ούτε που καταλαβαίνεις πώς έγινε. Έχουν συντελεστεί αλλαγές -ω, ναι, ζωτικές αλλαγές- στη συμπεριφορά σου απέναντι στους γύρω σου, χωρίς όμως να τις συνειδητοποιήσεις, γιατί οι πάγοι σκέπασαν βαθμιαία την κοιλάδα. Για τον περισσότερο κόσμο είναι κάπως έτσι: *Δυστυχώς δεν κρατάν πια τα κότσια μου όπως παλιά.* Η Κέιτ όμως θα ξεμπερδεύε με όλα αυτά μέσα σε λίγους μήνες.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1° υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια στερεότυπα διέπουν την αντιμετώπιση των ηλικιωμένων στην Ευρώπη σήμερα, σύμφωνα με την αρθρογράφο του Κειμένου 1; (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Στόχοι του προλόγου σε ένα κείμενο είναι να μάς εισάγει στο θέμα και να κεντρίσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Τεκμηρίωσε με συντομία αν ο πρόλογος στο Κείμενο 1 υπηρετεί αυτούς τους στόχους.

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Να προσδιορίσεις τι δηλώνουν τα σημεία στίξης στις ακόλουθες φράσεις του Κειμένου 1:

- α. τα εισαγωγικά: «Μπαλάντα του Ναραγιάμα» (1^η παράγραφος),
- β. η διπλή παύλα: –«εγκατάλειψη ενός ηλικιωμένου»– (2^η παράγραφος)
- γ. οι παρενθέσεις: (η ζωή του) (3^η παράγραφος).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πού αποδίδει τις αλλαγές στη ζωή της ως γυναίκας, και μάλιστα ηλικιωμένης, ο/η αφηγητής/τρια του Κειμένου 2; (μονάδες 10) Να διατυπώσεις την προσωπική σου τοποθέτηση ως προς τα στερεότυπα που εκδηλώνονται συχνά απέναντι στις γυναίκες αυτής της ηλικίας. (μονάδες 5) (80-200 λέξεις)

Μονάδες 15